

Multikulturalni elementi u korejskom filmu: čitanje filma *Wandeuki**

1. UVOD

S obzirom na to da je 21. stoljeće obilježeno sve češćim razmjenama među državama i regijama te posljedičnom raznolikošću jezika, kultura i rasa, javlja se i rastuća potreba za uspostavljanjem novih pravila suživota. Iako je intenzitet međunarodnih razmjena donekle oslabljen utjecajima protekcionističke usrdnosti i COVIDA-19, tendencija prema međunarodnoj migraciji zasigurno će se nastaviti, a njezina važnost rasti.

Tradicionalno, Južna Koreja doživljavana je kao država identiteta baziranog na jedinstvenoj zajednici karakteriziranoj istim jezikom, kulturom i podrijetlom. Međutim, korejska nacija iskusila je neizbježan suvremeni fenomen porasta imigrantske populacije te se posljedično naglo razvila u multikulturalno društvo.¹ Ta njezina transformacija započela je 2000. godine, a 2020. broj stranaca s prebivalištem u Južnoj Koreji dosegao je 5% od ukupnoga broja stanovnika.² Tijekom tog procesa nastaje i „multikulturalni fenomen“ koji uzrokuje brojne probleme koji Koreju čine drugačijom od ostalih imigrantskih država.

S fokusom na popularni film o korejskom multikulturalizmu, cilj ovoga članka je istražiti specifične većinske stavove o imigrantima u korejskom društvu te ustanoviti na koje načine multikulturalne vrijednosti i osviještenost o problemima bivaju predstavljani u popularnoj sferi. Južnokorejski film *Wandeuki* (*Punch*, 2011), čije teme uključuju onu multikul-

turalizma, a koji je snažno odjeknuo u široj javnosti, predmet je analize i podloga rasprave o multikulturalizmu u ovome članku.

2. POZADINA

2.1. Formacija korejskog multikulturalnog društva

Pozadinska je priča o formiranju korejskog imigrantskog ili multikulturalnog društva jedinstvena. Za razliku od drugih imigrantskih država usredotočenih na priljev radne snage, multikulturalno društvo Južne Koreje proizašlo je iz njezine politike kojom se poticalo sklapanje međunarodnih brakova. Devedesetih godina 20. stoljeća promoviran je projekt pod nazivom „Potraga za mladenkama za seoske ženike“, pa mladenke iz drugih zemalja počinju masovno useljavati u Koreju. Posljedica njihovih brakova sklapanih s Korejcima jest fenomen „multikulturalne obitelji“.³

Kako se broj imigrantkinja povećavao i kako su njihova djeca rođena u brakovima s Korejcima započinjala školovanje, 2000-ih godina korejsko društvo postajalo je svjesno društvenih problema povezanih s imigrantima. Velik broj problema multikulturalnih obitelji javljao se već u ranim fazama međunarodnih brakova. S obzirom na to da su korejski supružnici većinom bili stariji muškarci bez stabilnih financijskih sredstava, a imigrantkinje su u Koreju dolazile uglavnom maštajući o stabilnom životu, poteškoće pri pokušaju uspostave skladne obitelji često su bile prisutne od samog početka. Konflikti su proizlazili iz manjka razumijevanja jezika i kulture, a dovodili su čak i do društvenih problema, uključujući kriminal. Korejska vlada stoga je osmislila politike potpore za multikulturalne obitelji i ozakonila *Povelju o potpori multikulturalnih obitelji* (*Multicultural Families Support Act*) s ciljem promidžbe sigurnoga života i socijalne integracije njihovih članova. I administrativna organizacija pod

* Ovaj rad omogućen je istraživačkom stipendijom Hankuk University of Foreign Studies Research Fund of 2022. *This work was supported by Hankuk University of Foreign Studies Research Fund of 2022.*

¹ Termin „multikulturalizam“ u Južnoj Koreji upotrebljava se isključivo kao eufemizam za sve što je povezano s migracijom i imigracijom. To je zato što Koreja još ne dozvoljava službenu imigraciju na nacionalnoj razini i zauzima veoma konzervativan stav prema terminu imigracije. Primjerice, obitelj stvorena kroz međunarodni brak se u Koreji naziva „multikulturalnom obitelji“, a imigrantska zajednica „multikulturalnom zajednicom“.

² Prema statističkim podacima korejske vlade iz 2020. godine, broj stranaca s prebivalištem u Koreji prešao je 2,5 milijuna, što je jednako 4,9% od ukupnog broja stanovnika. Akademija za korejske studije državu klasificira kao imigrantsko društvo ako broj stranaca prelazi 5% od ukupnoga broja stanovnika.

³ Prema najnovijim statističkim podacima korejske vlade, broj stanovnika iz multikulturalnih obitelji, uključujući udane imigrantkinje, njihove supružnike Korejce i djecu, prelazi 1 milijun.

nazivom Centar za podršku multikulturalnim obiteljima (*Multicultural Family Support Center*) uspostavila je ogranke diljem zemlje kako bi pomogla stanovništvu.

Kao što je gore implicirano, korejsko društvo dijeli snažan patrijarhalni stav prema uđanim imigrantkinjama. Za razliku od nekih imigrantskih država u kojima su imigrantska društva prvenstveno temeljena na radnicima imigrantima i njihovim obiteljima, korejske imigrantske zajednice čine isključivo obitelji proizašle iz sklapanja međunarodnih brakova. Koreja službeno prepoznaje imigraciju samo u svrhu sklapanja međunarodnog braka i ne nudi trajni boravak stranim radnicima.

Ovo možemo promatrati kao migracijsku politiku koja implicitno slijedi konfucijansku tradiciju korejskoga društva. Ograničavanjem priljeva stranih radnika koji su najčešće muškarci i aktivnim poticanjem imigracije stranih mladenki, ta politika fokusira se na širenje i reproduciranje muški orijentiranog korejskog društva kroz mehanizme braka, rađanja i podizanja djece. Korejsko multikulturalno društvo tako dijeli temeljne karakteristike s ranim imigrantskim društvima brojnih drugih zemalja, istovremeno zadržavajući jedinstvene odlike patrijarhalnoga korejskog društva.

2.2. Karakteristike multikulturalnih obitelji

U korejskome društvu obitelji su tradicionalno zadržavale odlike jedinstvene etničke skupine te su se postupno prilagođavale naglim društvenim promjenama. Međutim, 2000-ih godina prijelaz s industrijskog na napredno informacijsko društvo stvorio je zajednicu kultura koje spajaju svijet i potaknuo korejsko društvo na integraciju različitih kultura. Na taj način kultura obitelji u korejskome društvu počela se mijenjati iz tradicionalne mono-etničke strukture u multikulturalnu, pa tako nastaje i nova vrsta multikulturalne obitelji. „Multikulturalna obitelj“ zbirni je naziv kojim se označavaju obiteljske zajednice ljudi različitih kulturalnih pozadina i sam nastanak obitelji sačinjene od višestrukih kultura sklapanjem međunarodnog braka (Hong, 2017: 244).

Gore opisana nova pojava ne odnosi se na planirano stvaranje nove obiteljske kulture kojom bi se riješila društvena pitanja. Umjesto toga, ona se odnosi na sveukupno oblikovanje obiteljske kulture u Koreji kroz stvaranje univerzalne obiteljske grupe. Broj multikulturalnih obitelji u Koreji naglo je porastao 2000-ih godina. Te obitelji postaju članovima univerzalne obiteljske grupe i više nisu strane korejskome društvu. To označava važne promjene u tradicionalnom korejskom društvu i istovremeno ukazuje na mogućnost postojanja različitih problema koji se javljaju usporedno s društvenim promjenama.

Jedan od potencijalnih društvenih problema koji se javlja unutar multikulturalne obitelji jest sudar

kultura. Imigrantkinje i njihove multikulturalne obitelji suočavaju se s brojnim poteškoćama tijekom procesa prilagodbe korejskome društvu. Članovi imigrantskih obitelji i njihova djeca doživljavani su kao društveno drugi te su bili locirani između dviju kultura. Oni koji pripadaju „drugoj“ kulturi doživljavali su brojne poteškoće, od osnovnih jezičnih problema do konflikata uzrokovanih kulturalnim razlikama (Yoon i Kim, 2012: 288).

Međutim, najozbiljniji problemi povezani s korejskom obiteljskom kulturom proizlaze iz obilježja tradicionalne korejske obiteljske kulture koju definira konfucijanski patrijarhalni obiteljski obrazac usredotočen na krvno srodstvo. U moderno doba takve familijarističke komponente utječu na stvaranje kulturnih predrasuda i diskriminacije, čime su imigranti potisnuti na marginu društva i izdvojeni kao drugi. Obiteljska kultura kao posebna privatna domena patrijarhalnog korejskog društva povezuje obilježja obiteljske grupe u hijerarhijske odnose te zahtijeva – čak i nasilno – nametanje tradicionalnih običaja i normi korejskog društva.

Obiteljska kultura koja se javila u korejskom društvu 2000-ih imala je odlike raznolikosti i kulturne hibridnosti. Tradicionalna proširena obitelj bila se preobrazila u nuklearnu tijekom prijelaza iz industrijskog u informacijsko doba. Odnosi u obiteljskoj zajednici prešli su iz onih usredotočenih na krvno srodstvo u novu vrstu obiteljske grupe, a kasnije su se proširili na one koji ne uključuju krvno srodstvo, kroz usvajanje djece i ponovni brak. Multikulturalna obitelj predstavlja najbolji primjer obiteljske kulture koja ilustrira transformaciju tradicionalnoga korejskog društva iz strukture temeljene na jednoj etničkoj skupini u strukturu više etničkih skupina. Te obitelji alteriraju karakteristike građanstva nacije i predstavljaju moćne simbole društveno-kulturnih promjena u korejskom društvu. Uspostavom učinkovitog sustava kojemu je cilj pomoć građanima pri prilagodbi trenutnim promjenama u obiteljskoj kulturi korejskoga društva ostvaruje se destabilizacija ideologije tradicionalne obitelji, što dovodi do supostojanja različitih obiteljskih modela.

2.3. Multikulturalizam u medijima

Općenito, kada mediji predstavljaju imigrante i članove drugih manjinskih skupina, ne reproduciraju samo danu stvarnost, već na specifične načine definiraju identitete prikazivanih skupina. Značenja i vrijednosti koje preferira većinsko (*mainstream*) društvo, izražene kroz sveobuhvatni društveni diskurs, pripisuju se tim skupinama na temelju specifične perspektive i zanimanja za imigrante, potaknute uspostavom hegemonije nad njima (Kim i Whang, 2016: 98).

U kontekstu imigrantskog društva, čija je većina pripadnika marginalizirana i diskriminirana, korejski

mediji jasno razlikuju većinsko i manjinsko društvo. U medijima je prisutna i snažna tendencija za predstavljanjem imigranata ili kao predmeta dobročinstva i suosjećanja ili kao potencijalnih izazivača problema. Nadalje, evidentna je sklonost uporabi multikulturalnih tema u svrhu pukog zadovoljavanja znatiželje, potrebe za tračem ili novim materijalom. Te pristrane i objektivizirajuće tendencije ne razmatraju detaljnije diskriminaciju i sukobe u stvarnom svijetu, nego isključivo površno progovaraju o problemima. Potrebno je predstaviti implikacije budućega punopravnog multikulturalnog društva kroz tekstove koji široj javnosti pružaju priliku da učinkovito prepozna i podijeli probleme, umjesto da se ti problemi koriste isključivo kao atrakcija koja je potom opet zamagljena.

Ova studija stoga analizira jedan takav tekst, film s tematikom multikulturalizma koji omogućuje ispitivanje korejskog multikulturalnog društva. Upravo popularni film, pored različitih drugih medijskih sadržaja koji se bave multikulturalizmom, odabran je kao glavni predmet analize zbog činjenice da filmovi publici pružaju mogućnost prihvatanja ili odbijanja te dubljeg promišljanja tekstova i poruka temeljenih na složenim narativima i slikovnim prikazima. Filmovi omogućuju razumijevanje značenja koje upisuje redatelj i emocionalnu reakciju. Oni također mogu utjecati na perspektive i stavove publike prema društveno-političkim kontekstima i pitanjima. Filmovi su najučinkovitije sredstvo prikaza za prevladavanje jaza između multikulturalnog diskursa i prakse multikulturalizma. Ova studija stoga analizira popularni film o multikulturalizmu s ciljem identificiranja specifičnih većinskih stajališta o korejskim imigrantima, kao i ispitivanja načina prikaza multikulturalnih vrijednosti i osviještenosti o problemima u filmu.

Wandeuki, film koji ćemo ovdje proučavati, karakterističan je po tome što detaljno secira multikulturalna pitanja na vedar i optimističan način formiranjem horizontalnih i ravnopravnih odnosa među likovima, premda bez otkrivanja rasnih razlika. Uz to, ne inzistira na snažnom prikazu sukoba ili neprijateljstva na razini tematike ili sadržaja, a priču raspliće kroz pripovijest o svakodnevnom životu. *Wandeuki* odražava i otkriva suvremenu stvarnost multikulturalnih obitelji naglašavajući pritom pozitivne aspekte, poput pronalaženja sklada putem komunikacije te se stoga smatra dobrim predmetom analize za ovu studiju.

3. FILM *WANDEUKI*

3.1. Uvod

Film *Wandeuki* snimljen je 2011. godine prema istoimenom romanu Kima Ryeo-ryeonga objavljenom 2007. godine. Prikazuje sazrijevanje Wandeu-

ka, srednjoškolca čiji su roditelji majka Filipinka i otac patuljastog rasta (po imenu Do Jeong-bok), koji naporno radi na nadilaženju teške situacije u svojoj okolini. Iz narativne perspektive gledano, glavni likovi *Wandeukija* utjelovljuju teme multikulturalizma, pri čemu se rasvjetljavaju njihovi svakodnevni životi i izazovi s kojima se susreću. Film se ne fokusira isključivo na osobno putovanje i sazrijevanje dječaka miješane rase opterećenog obiteljskim problemima, nego njegov život uparuje sa životima drugih multikulturalnih obitelji, radnika imigranata, osoba s invaliditetom, gradskom sirotinjom i ostalim raznolikim marginaliziranim skupinama. Film predstavlja detaljan opis života „drugog“ čvrstim pripovjednim tehnikama i jednostavnim, prijateljski nastrojenim razgovornim stilom.

Wandeuki je sretna priča o odrastanju problematičnog tinejdžera čija pripovjedna struktura prati probleme s kojima se na dnevnoj bazi susreće većina pripadnika manjinskih skupina u stvarnome svijetu. Protagonist Wandeuk problematičan je učenik koji provodi obeshabren i pasivan život sa svojim fizički i intelektualno onesposobljenim članovima obitelji. Jednog dana upoznaje osebujnog razrednika, po imenu Dong-ju, koji upravlja i crkvom u susjedstvu. U toj crkvi, Wandeuk susreće radnika imigranta koji ga uvodi u svijet kickboks. Dong-ju Wandeuku pomaže i pri ponovnoj uspostavi odnosa s majkom Filipinkom, što Wandeuka potakne da se oslobodi i pronađe izlaz iz vlastitog beznadnog i problematičnog stanja. Na kraju priče, Wandeukovi otac i majka ponovno se povezuju, njegov otac i stric pronalaze financijsku stabilnost osnivanjem plesne škole, a Wandeuk pronalazi novi život uz pomoć kickboks.

3.2. Karakteristike filma

Jedna od važnih karakteristika ovoga filma o multikulturalizmu jest Wandeukov jedinstveni identitet. Wandeuk je dijete miješane rase, pripadnik druge generacije multikulturalne obitelji i član „propale“ obitelji s obzirom na to da je dijete rastavljenih roditelja. Otac i stric su mu hendikepirani, a majka mu je žena s Filipina koja je u Koreju imigrirala radi udaje. Kroz svoje likove *Wandeuki* tako ne predstavlja isključivo tipičnoga ranjivog imigranta, nego živote i patnje imigranata usporedno s onima drugih društveno marginaliziranih ljudi (Jung, 2012: 102).

Na intrigantan i spretan način, u ovaj film utkane su raznolike društveno-ekonomske razlike i neprilike te, važnije, neki od ozbiljnijih i tegobnijih problema povezanih s migracijom, razdvojenošću članova obitelji i miješanom rasom, što je neobičajeno za popularni narativ.

U ovom filmu su *ne-mainstream* elementi i emocije povezane sa siromaštvom, invaliditetom,

miješanom rasom, imigrantima kao radnom snagom i multikulturalizmom smješteni u središte priče umjesto u pozadinu. Povrh toga, u filmu ima malo negativnih ili opasnih likova koji uzrokuju konflikt ili pokazuju znakove nasilja. Prema tome, *Wandeuki* možemo ocijeniti kao naročito kreativan uradak koji za svoju središnju temu uzima mračnu i potiskivanu stranu multikulturalizma u korejskome društvu, ali je predstavlja kroz veselo i fleksibilno pripovijedanje.⁴

Kritičari ističu da *Wandeukijevo* postignuće i snaga kao teksta leži u tome što teškim pitanjima multikulturalnog diskursa, obiteljske razdvojenosti, miješane rase ili hibridnosti ne pristupa na hladan kritički način, kao ni dokumentarnim pristupom kojim bi se pitanja razotkrivala teškom problemskom sviješću ili autoritarnošću. Umjesto toga, film nepopularnoj temi pristupa putem dalekovidnog teksta s čvrstom obrazovnom vrijednošću. Kao takav, koristi se u svrhu poticanja mladih na toleranciju, ukidanje predrasuda, razumijevanje stvarnosti multikulturalizma i ljudi miješanih rasa te kao koristan obrazovni medijski materijal za poboljšanje kulturne pismenosti.⁵

Unatoč njegovim gore spomenutim snagama i progresivno usmjerenim značajkama, ovaj film posjeduje i određena ograničenja. Kroz popularni narativ i slike *Wandeuki* kritizira društvene predrasude prema imigrantima i drugim manjinskim skupinama te iskazuje važnu sugestiju da bi Korejci i imigranti predrasude trebali nadvladati uzajamnom suradnjom. Međutim, njegovo razotkrivanje stvarnosti diskriminacije nije dovoljno detaljno. Film ne prikazuje jasno konflikte među rasama, kao ni različite aspekte nerazumijevanja u korejskom društvu.

Da pojasnimo, dok *Wandeuki* popularnim pristupom implicitno razotkriva problem diskriminacije i alijenacije koje u korejskome društvu trpe ljudi miješane rase i oni iz „uništenih“ domova, on ne postiže naprednu naraciju koja bi se ostvarila prikazom dovoljno detaljnih zapažanja i slika stvarnoga života.

Film ne pripovijeda realistično o kompleksnim problemima i životnim poteškoćama. Umjesto da portretira konflikte i odnose među imigrantima i Korejcima na kontroverzan način, ograničen je u svojem prikazu metoda ostvarenja pomirbe i rezolucije koje prednost gube pred harmoničnošću i moraliziranjem.

⁴ Promatramo li ga u cijelosti, film *Wandeuki* pokazuje određene ambiciozne elemente u svojim osvrtima na multikulturalizam; istovremeno, to je komercijalni film koji nudi sigurne i predvidljive solucije.

⁵ Mnoge srednje škole navode *Wandeuki* kao preporučeni roman, a isječci iz romana uključeni su u srednjoškolske čitanke iz korejske književnosti.

4. ANALIZA FILMA

4.1. Prepoznavanje multikulturalnih pojedinaca kao „perifernih bića“

Wandeuki usmjerava pažnju na multikulturalne obitelji prikazivanjem društvenih problema koji se javljaju kod brojnih likova u Wandeukovom okruženju. Bez spomena Wandeukove majke imigrantkinje, priča započinje predstavljanjem obitelji čiji su članovi grbavi otac, stric s intelektualnim poteškoćama i problematični Wandeuk koji prolazi kroz period traženja sebe. Ni gledatelji ni Wandeuk ne znaju da je riječ o djetetu miješane rase koje potječe iz multikulturalne obitelji. U središnjem dijelu filma, Dong-ju Wandeuku otkriva da mu je majka Filipinka, tako omogućujući gledateljima detaljnije upoznavanje Wandeukove obitelji.

Skrivajući Wandeukovu majku sve do sredine priče, film od gledatelja skriva i informaciju o multikulturalnoj prirodi njegove obitelji. Razlog za taj postupak možda se krije u sljedećem: da su Wandeukova majka i njezin imigrantski status otkriveni na početku, publika bi se možda prema Wandeukovoj obitelji postavila kao prema multikulturalnoj, umjesto kao univerzalnoj, pa bi se tako i tema multikulturalizma shvatila kao puki začim filma kojim mu se pridodaje karakteristika zabavnog. Kasnije pojavljivanje njegove majke ne služi isključivo kinematografskoj funkciji kao sporedni zaplet ili metoda potpirivanja gledateljske znatiželje, već osnažuje pravac narativa i obavlja vrlo važan zadatak jasnog prenošenja poruke filma.

Do trenutka u kojem se otkriva da njegova majka postoji, Wandeukovo delinkventsko ponašanje ne čini se drugačijim od tipičnog ponašanja koje tijekom procesa odrastanja tinejdžeri najčešće prolaze. Međutim, nakon što mu Dong-ju otkrije istinu o majci, Wandeuk u potpunosti napušta svoje uobičajene obrasce delinkvencije. Za Wandeuka je stečeno znanje o majčinom postojanju početak njegove nove egzistencije i, istovremeno, promjene njegovih pozicija unutar javne i privatne sfere.

Zbog toga što je postojanje njegove majke bilo dugo skrivano od njega, Wandeuk je odmah po saznavanju istine izguran na margine društva te iz tipičnog tinejdžera delinkventa biva transformiran u društveno problematičnog i otuđenog drugog. Posljedično, njegova devijantnost prestaje biti univerzalna, a njegovo delinkventsko ponašanje sada se tumači kao uvjetovano životom u multikulturalnoj obitelji.

Početna dvosmislenost u vidu postojanja Wandeukove majke istovremeno doprinosi i njegovoj i jedinstvenosti njegove cjelokupne obitelji. Na početku filma, članovi Wandeukove obitelji predstavljeni su kao pripadnici siromašne i fizički hendikepirane obiteljske skupine. Taj dio možemo tumačiti kao prikaz manjka i odsutnosti povezanih s

društvenim problemima u korejskom društvu koji uključuju rastući jaz između bogatih i siromašnih te predrasude prema onesposobljenima. Međutim, pojavom Wandeučke majke, imigrantkinje s Filipina, slika uskraćenosti u prikazu obitelji preobražena je u sliku uskraćenosti doživljavane pri konfliktu u multikulturalnim obiteljima pa tako cijela obitelj postaje slikom koja simbolizira marginalizirane skupine.

To pokazuje da multikulturalni čimbenici mogu biti doživljavani kao da pripadaju istoj kategoriji u koju spadaju periferni čimbenici poput gubitka i manjka te mogu djelovati kao moment proširenja interpretacije.

Negativno doživljavanje multikulturalizma u korejskome društvu nije nastalo zbog postupaka imigrantkinja, nego zbog marginalizirajućih i negativnih načina na koje su se doživljavali njihovi korejski supružnici, kao i društvene skupine s kojima su oni bili povezivani. Kao što je ranije pojašnjeno, multikulturalno društvo Koreje izgrađeno je i galvanizirano putem promidžbe međunarodnih brakova udajom za muškarce iz ruralnih područja, a strane mladenke bile su doživljavane i osuđivane prema istim kriterijima kao i njihovi supružnici. Možemo reći i da su članovi multikulturalne populacije Koreje bili doživljavani kao periferna bića i da je ta slika postala uvriježena.

4.2. Imigranti kao „objekti otuđenja i isključenja“

Wandeučka majka u filmu je prikazana kao fundamentalno otuđen lik, što se potvrđuje i njezinim odsustvom na početku filma. U trenutku kad se njezino postojanje otkrije putem dijaloga, Wandeuček to postojanje negira zapomažući, „Ja nemam majku!“ Čak i prije nego što se prvi put pojavi, Wandeučka majka otuđena je od svoje obitelji, posebno od svojega sina, ali i od društva općenito. Sljedeći dijalog između Dong-jua i Wandeučka predstavlja Wandeučkovu majku kao tipičnu imigrantkinju izdvojenu iz većinskih sustava i smještenu između dviju kultura.

Wandeuček: Moja majka nije čak ni u registru stanovnika. Odakle se mogla tek tako pojaviti?

Dong-ju: Možda nije u registru stanovnika, ali jest u onom obiteljskom.⁶

„Registar stanovnika“ odnosi se na sustav u kojem je evidentirano postojanje osobe kao člana javne sfere. Majka, unatoč svom stvarnom postojanju, biva isključena iz domene javnoga društva

⁶ Potvrda o rezidenciji nacionalni je dokument koji potvrđuje osobu unutar pojedinog kućanstva. Obiteljski certifikat je dokument koji svjedoči o odnosima između članova obitelji te rođenju, braku i smrti.

pošto nije registrirana stanovnica. Međutim, izjavom Dong-jua sprečava se potpuna negacija njezina postojanja. Za razliku od registra stanovnika, obiteljski registar pripada privatnoj sferi obiteljske grupe. To znači da, iako Wandeučkova majka nije prepoznata javno, ona je priznata privatno, čime tekst simbolizira dvosmisleni status i ulogu imigranta.

Uz to, razdvojenost Wandeučke obitelji ne može se promatrati kao uvjetovana isključivo osobnim razlozima njegovih roditelja. Film ne specificira uzrok njihova otuđenja. Wandeučkov otac tvrdi da nisu razvedeni, nego da samo žive odvojeno. U filmu, fizički invaliditet, siromaštvo ili izvanjski tlačitelji nisu ono što stvara konflikt među njima. Prije je riječ o tome da izvanjski društveni čimbenici djeluju kao odlučujući pokretači prekida njihove veze.

Način na koji drugi likovi doživljavaju bračni par zapravo odgovara načinu na koji većinska publika i društvo percipiraju populaciju koju on predstavlja. U ranim fazama imigracije, većinsko korejsko društvo strane mladenke uglavnom je doživljavalo kao bespomoćna stvorenja bez temeljnih prava i mogućnosti upravljanja vlastitim životima te kao bića vrijedna sažaljenja koja žive nesretno u brakovima bez ljubavi. Čak i suvremeno korejsko društvo imigrantkinje doživljava kao žrtve ili kao slična društveno osjetljiva bića.

Promatranjem načina na koji je Wandeučkova obitelj portretirana u filmu možemo primijetiti mješavinu diskriminacije i predrasuda kroz koju korejsko društvo gleda na multikulturalne obitelji. Međutim, bez siromaštva i fizičkog invaliditeta Wandeučkova oca i strica, publika njihovu obitelj ne bi doživljela kao jedinstvenu. Na taj način, prikazujući nedostatke obitelji prije otkrivanja postojanja Wandeučke majke, film efektno opravdava i pojačava uporabu multikulturalne obitelji kao simbola konflikta i manjka.

4.3. Zahtijevana privrženost patrijarhalnom konfucijanskom društvenom sustavu

Pojava majke Filipinke u obitelji bez vidljive majčinske figure ne samo da dodaje multikulturalni element u priču, nego se njome naglašavaju i tradicionalni korejski majčinski instinkti. Odnosno, unatoč tome što je strankinja, ona utjelovljuje prirodno korejsko majčinstvo koje štiti „ljudsku solidarnost“ pojedinih članova obitelji, razotkrivajući tako društvenu tendenciju prema konfucijanskom familijarizmu. Imigrantkinje su doživljavane kao periferne i društveno nepriviligirane, no istovremeno su prikazivane kao tipične žene korejskoga društva.

Imigrantkinje u Koreji primaju podršku i novčanu potporu, no od njih se očekuje i da preuzmu

tradicionalne konfucijanske uloge dobrih majki i supruga u sklopu patrijarhalnoga sustava, kako je prikazano u filmu (Lee, 2012: 203). Tako su udane imigrantkinje multikulturalnog korejskog društva držane na distanci, dok se od njih istovremeno zahtijeva obavljanje osnovnih tradicionalnih uloga koje im nameće društvo. Te paradoksalne, dvojne uloge imigrantkinja jasno su vidljive u korejskom multikulturalnom društvu u kontekstu usvajanja konfucijanskih vrijednosti.

5. ANALIZA LIKOVA

5.1. Wandek

Umjesto na oplakivanje vlastitog života, Wandek je fokusiran na zdravo sazrijevanje. Suprotno emotivnom reagiranju na diskriminaciju i predrasude prema njemu i njegovoj obitelji kroz pobunu i delinkventsko ponašanje koje ga u početku karakteriziraju, Wandek se razvija u samouvjerenu pojavu koja se suočava sa stvarnošću. Iako živi teškim životom u siromaštvu, on postupno spoznaje svoj talent i kreće u potragu za obećavajućom budućnosti uz pomoć svog učitelja Dong-jua.

Međutim, čak i da je u slučaju ovoga filma riječ o popularnoj tinejdžerskoj priči o sazrijevanju, Wandek je zapravo daleko od običnog učenika. Bez primanja zaslužene roditeljske pažnje, on bi vjerojatno bio otuđen u sklopu natjecateljski nastrojenoga školskog okruženja te bi, poput velikog broja djece miješane rase čije su majke imigrantkinje, bio maltretiran u školi. Zanemarivanje, ravnodušnost i diskriminacija koje bi Wandek, kao dijete miješane rase, vjerojatno iskusio u školi i širem društvenom kontekstu, nisu dovoljno prikazani u filmu kroz njegovu karakterizaciju i opis, što ćemo pojasniti u nastavku.

Wandek nije ni ljutit ni tjeskoban zbog negativnih društvenih doživljaja djece miješane rase s kojima se ona suočavaju u periodu odrastanja, niti je ljutit zbog rasnih i financijskih predrasuda i vršnjačkog nasilja kojemu bi sigurno bio podvrgnut.

Jedan od napadnih problema ovoga filma jest to što prikaz Wandeka kao osobe miješane rase nije realističan. Wandek, dijete miješane rase druge generacije čiji su roditelji Korejac i Filipinka, shvaća da je samo djelomično Korejac u trenutku kada doseže gotovo odraslu dob. Romani i filmovi uglavnom prikazuju likove miješane rase kao vizualno prepoznatljive. Međutim, unatoč činjenici da je Wandek jedini lik miješane rase u filmu, njegov izgled i rasna heterogenost nisu jasno prikazani u tekstu. Možemo se stoga kritički osvrnuti na činjenicu da prikaz Wandeka kao stranog imigranta nije bio pažljivo promišljen.

Zapravo, glavni razlog diskriminacije s kojom se ljudi miješane rase u korejskome društvu suoča-

vaju jest rasna predrasuda temeljena na fizičkom izgledu. Činjenica da Wandekov fizički izgled u tekstu ne uzima u obzir probleme s kojima se članovi multikulturalnih obitelji susreću u školama ili svakodnevnom životu jest vrlo pogodan. Da bi se moglo komentirati probleme multikulturalizma, potrebno je jasno predstaviti multikulturalne čimbenike na djelu. S komercijalnoga stajališta, moguće je da je namjerno ispuštanje izvanjskih obilježja Wandekove miješane rase bilo uvjetovano brigom da bi odabir glumca s izraženijim rasnim obilježjima mogao umanjiti gledateljsko poistovjećivanje s pričom. Ako je to slučaj i ako je ta zabrinutost opravdana, to samo pokazuje da je javna osviještenost o multikulturalizmu još uvijek rudimentarna i da javnu pozornost treba usmjeriti prema tom problemu.

U Wandekovim odnosima s ostalim likovima njegova realistična tjeskoba i konflikti nisu istaknuti. Distanciranost, koju je Wandek morao doživjeti od svojega oca, koji se povlači po seoskim tržnicama ne bi li zaradio nešto novca s Wandekovim hendikepiranim stricem, kao i prilična rana koju mora da mu je nanijelo odsustvo majke te znatiželja koju bi sigurno osjećao prema obiteljskoj povijesti nisu dostatno ni uvjerljivo adresirane. Nema dovoljno prikaza metoda protagonistova suočavanja s teškom i nestabilnom stvarnošću, kao ni načina na koje on svoje složene unutarnje brige i frustracije transformira u pozitivno djelovanje. Ozbiljne teme rješavaju se kroz otvoreno i veselo pripovijedanje i sužene humoristične izraze, no takav ugodni pristup ozbiljnim društvenim temama neizbježno mora biti viđen kao ograničenje. Lik Wandeka ne poprima ulogu naglašavanja multikulturalizma u priči, što je očito ograničenje realističnoga odražavanja multikulturalizma.

5.2. Wandekova majka

U priči je Wandekova majka jedini strani imigrant u multikulturalnoj obitelji. Wandek je iznenada upoznaje nakon 17 godina te je, uz pomoć svog učitelja Dong-jua, uspijeva prihvatiti bez puno muke i konflikta, brinući se za majku tako da ona može ponovno zauzeti svoje mjesto u obitelji. U jednoj od scena, prije nego što će je upoznati, Wandek prima majčino pismo napisano na *hangulu* (korejskom alfabetu), prepuno gramatičkih pogrešaka i loše napisanih izraza, čime se jasno ilustrira njezin status otuđenoga drugog.

Nadalje, pojedini likovi na Wandekovu majku referiraju se kao na „osobu s one strane“, pa se ona tako prikazuje kao osoba koja diskriminaciju trpi u sklopu svakodnevnog života. Međutim, specifični detalji, dublji razlozi ili pozadinski konflikti koji uvjetuju njezino napuštanje obiteljskoga doma i daljnje otuđenje iz života u Koreji ni u jednom trenutku nisu otkriveni. Film samo u fragmentima

daje naslutiti da je njezin odlazak potaknut nezadovoljstvom poslom u kabaretu, time što je bila tretirana kao sluškinja i obavljanjem fizičkog posla za druge. Wandekova majka prikazana je stereotipno, kao društvena potklasa, odnosno kao ne-zapadna imigrantkinja koja radi u restoranu, no njezin lik ne izražava tjeskobu i bol uzrokovanu rasnim i kulturalnim razlikama na koje nailazi.

Ni pitanja vezana za poteškoće u komunikaciji, nerazumijevanje i nasilje unutar multikulturalnih obitelji, koja su evidentna u stvarnosti, također nisu postavljena. Umjesto toga, film predstavlja jednostavna rješenja poput onoga u sceni u kojoj se Wandekova majka vraća kući i priprema hranu prema ukusu njegova oca, žrtvujući se i brinući se za muškarce svoje obitelji u skladu s konfucijanskim standardima ženstvenosti i rodnih uloga. Wandekova majka, koja se pojavljuje tek u drugom dijelu *Wandekija* predstavljena je kao stereotipna imigrantkinja koja trpi poteškoće prisutne u korejskome društvu. Uz Wandekua, ona je esencijalni i simbolični lik u kontekstu diskusije o prikazu multikulturalnosti u filmu.

Baš kao što su imigrantkinje stereotipno prikazivane kao objekti vrijedni sažaljenja – dobra nevjesta i supruga, jadna mladenka koja sama seli u Koreju – i Wandekova majka predstavlja te iste nazore, pobuđujući sažaljenje svojim odrpanim izgledom i utječući emotivno na gledatelje svojom majčinskom ljubavlju. Nadalje, nije prikazana kao imigrant pojedinac u korejskom društvu, već kao „Wandekova majka“ i „Do Jeongbokova žena“. Teški proces prilagodbe ili kulturalni konflikti koje bi zasigurno iskusila u Koreji nisu dostatno prikazani ni opisani. Takav uvriježeni način prikaza stranih mladenki odražava perspektivu korejskoga društva koje žene svodi na puke unikatne entitete ili subjekte koje će tek površno prihvatiti.

5.3. Sporedni likovi kao pomagači ili antagonisti

Ovaj film korejske stavove prema multikulturalnim obiteljima prenosi i kroz svoje sporedne likove. Na taj način film predstavlja kontradiktorne stavove korejskoga društva prema multikulturalnim obiteljima. S jedne strane, predstavlja likove čije su perspektive i stavovi pozitivni te koji shvaćaju promjene društvenog miljea i žele prihvatiti multikulturalne obitelji kao punopravne članove korejskoga društva. S druge strane, film predstavlja i likove s negativnim stavovima čija pojava odražava njihovo shvaćanje razlika te koji predviđaju mogućnost opasnog kulturalnog konflikta i društvenih problema u budućem korejskom društvu. Različiti stavovi o multikulturalnim obiteljima ilustriraju se umetanjem raznih likova u susjedstvo prikazano u filmu, a čije uloge obuhvaćaju one pomagača, suputnika i antagonista. Na taj način filmsko susjedstvo odražava

opće društvene stavove o multikulturalnim obiteljima, marginaliziranim pojedincima i skupinama.

Jedan od antagonista u filmu jest „ujak iz susjedstva“. Riječ je o nezaposlenom „ujaku“ koji neprestano prigovara na dnevne aktivnosti Wandekove obitelji. S obzirom na to da svi žive u neposrednoj blizini, u maloj ulici, ujak bi mogao zanemariti buku koja dolazi iz susjednih kuća. Umjesto toga, on konstantno prigovara, psuje, a ponekad pribjegava i nasilju. Primjerice, probija gumu na automobilu Wandekove obitelji, koji je uz to i glavno sredstvo njihovog načina zarade. Wandek na to reagira udarajući ga te se njih dvojica upuštaju u ozbiljan sukob unatoč tome što su susjedi. Incident s probijenom gumom i Wandekovo posljedično nasilno ponašanje možemo tumačiti kao odraz kulturalnoga sukoba što se javlja u odnosu tradicionalne korejske obiteljske strukture i one multikulturalne. Ujak iz susjedstva uvijek nastupa agresivno prema Wandekovoj obitelji, gledajući ih poprijeko. Wandekovu obitelj doživljava kao nenormalnu, a njihove dnevne aktivnosti smatra prvenstveno neredom koji remeti njegov život. Sukob među njima odraz je negativne društvene predrasude o multikulturalnim obiteljima kao onima koje u svakom trenutku mogu prouzrokovati društvene probleme.

Na kraju filma dolazi do pokušaja pomirbe između Wandekove obitelji i ujaka iz susjedstva, no dolazi i do novih sukoba. Primjerice, ujak negoduje zbog mirisa kuhanja koji dopire iz Wandekove kuće, čime film ponovno predstavlja sudar kultura. Ujak iz susjedstva ustraje na sarkastičnom stavu prema ustrojstvu Wandekove obitelji i prigovara na to sve do kraja filma. Ujak predstavlja negativne stavove korejskoga društva prema multikulturalnim obiteljima koji se javljaju bez ikakvog očiglednog razloga.

Pred kraj filma doznajemo da je ujak iz susjedstva slikar koji svojim slikama uljepšava zidove crkve koju vodi Dong-ju. Na dan otvorenja Multikulturalnog centra crkve, on dobrovoljno ukrašava i preobražava crkvu, nekoć u središtu konflikta u filmu, u lijep zajednički prostor. Transformacija uvijek namrgodenog ujaka iz susjedstva iz antagonista u pomagača označava pozitivnu promjenu stavova većinskoga korejskoga društva prema imigrantima.

Suprotno tome, lik Dong-ju, Wandekova razrednika, predstavlja središnju figuru koja pomaže zaštititi Wandekovu obitelj od negativnih stavova društva. Upravo on informira Wandekua o postojanju njegove majke Filipinke. Prije toga, Wandek vodi život bez svrhe i jasnih ciljeva. Njegovi školski dani tmurni su i nema discipline ni vodstva. Nadalje, majka mu je odsutna a njegov hendikepirani otac i stric ne pružaju mu stabilnu obiteljsku sredinu. Dong-ju jedina je osoba koja omogućuje strukturu Wandekovom životu. Kao njegov razrednik, Dong-ju odvlači Wandekua od delinkventskog ponašanja

te djeluje kao njegov čuvar čak i izvan škole, prema molbi njegovog oca.

Ako *Wandeuki* promatramo kao film o sazrijevanju pojedinca, Dong-ju možemo tumačiti kao onoga koji Wandeuku za cilj postavlja odrastanje u prilagođenog i zdravog pojedinca pritom ga štiteći od autoritarne i opresivne starije generacije, kao i od društva uopće. Primjer za to je scena u kojoj Dong-ju uspijeva uvjeriti Wandeukova oca, koji se snažno protivi njegovom treniranju kickboksa, da mu dopusti slijediti svoj san. Preko Wandeuka, Dong-ju pokušava popraviti odnose među članovima njegove obitelji te su njegovi pozitivni stavovi prema multikulturalnim obiteljima očigledni.

Nadilazeći ulogu Wandeukova čuvara, Dong-ju pokazuje društvenu susretljivost prema njegovoj obitelji u smislu pomaganja u prilagodbi korejskom društvu. Primjerice, oni u početku ne reaguju na nasilno ponašanje ujaka iz susjedstva. To možemo tumačiti kao odraz pasivne reakcije marginaliziranih multikulturalnih obitelji korejskoga društva na predrasude i diskriminaciju koje trpe. Svjesni društvene pristranosti, marginalizirani pojedinci odabiru pasivnost kao metodu izbjegavanja nevolja. Međutim, Dong-ju s vremenom preuzima ulogu arbitra kako bi omogućio da glasovi obitelji budu primijećeni. Kada dođe do prepirke, on zadržava neutralnu poziciju iz koje pokušava pomoći dvjema kulturama u nadilaženju međusobnih razlika.

U završnoj sceni filma valja obratiti pažnju na susjede koji se do tog trenutka ne pojavljuju u filmu, ali koji pristižu u crkvu radi sudjelovanja u ceremoniji otvorenja Multikulturalnoga centra. Njihovo pojavljivanje važno je primijetiti jer oni predstavljaju većinu ljudi, koji se ne izjašnjavaju o svojim stavovima prema multikulturalnim obiteljima, a koji su im ujedno susjedi. Kako bi se članovi multikulturalnih obitelji korejskoga društva, uključujući strane radnike i imigrante, zaista asimilirali u društvo, nužan je pristanak svih društvenih klasa. Gesta dobrovoljnog sudjelovanja u ceremoniji otvorenja dotad ravnodušnih susjeda emocionalno utječe na gledatelje, omogućujući im da se poistovjete s njima. Završna scena koja prikazuje ceremoniju otvorenja Multikulturalnoga centra nije samo scena pomirbe, već i simbol proširene društvene integracije multikulturalnih članova korejskog društva u budućnosti.

6. ZAKLJUČAK

Kroz analizu sadržaja i likova korejskoga filma *Wandeuki*, ova studija promatra korejsko multikulturalno društvo i način na koji je ono predstavljeno u filmu. Pritom se otkrivaju tri glavne karakteristike korejskog multikulturalnog društva.

Prvo, članovi korejskog multikulturalnog društva još uvijek se doživljavaju kao „periferna bića“.

Smješta ih se u istu kategoriju s društveno perifernom populacijom poput siromašnih te se doživljavaju kao oni koji igraju ulogu u pojačavanju negativnih doživljaja o sebi. S obzirom na to, opći stav većinskoga korejskog društva o multikulturalnim skupinama i pojedincima jednak je njihovoj percepciji perifernih skupina i pojedinaca.

Drugo, članovi multikulturalnih skupina doživljavaju se kao „objekti alijenacije i isključenja“. Wandeukova majka imigrantkinja predstavljena je kao otuđeni lik. Kroz njezino odsustvo u prvome dijelu, film joj dodjeljuje ulogu izolirane pojave prije nego što fizički stupi na scenu. Ona je simbol dvosmislenosti statusa i uloge imigranata koji „postoje“ isključivo u privatnoj domeni i koje većinsko društvo ne priznaje.

Treće, imigrantkinjama korejsko društvo nalaže podređivanje patrijarhalnim konfucijanskim društvenim normama. One u korejskome društvu bivaju marginalizirane, a pritom se od njih traži i da obavljaju tradicionalne uloge tog istog društva. Ta dvojna uloga imigranata ističe se u korejskome multikulturalnom društvu u kojem su konfucijanske tradicije duboko ukorijenjene.

Likovi filma *Wandeuki* općenito su predstavljeni kao optimistični i pozitivni, a pokazuju znatnu dobrohotnost i toleranciju prema Wandeukovoj obitelji. Zbog toga, možemo reći da ni pravi problemi, kao ni marginalizirani i isključeni imigranti i etničke manjine, nisu pravilno adresirani u filmu. Problemi socioekonomske nejednakosti i samo-objektivizacije s kojima su suočeni nisu adekvatno naglašeni.

Iako je Wandeukov bolni i mukotrpan obiteljski život člana multikulturalne obitelji impliciran, teško je u tekstu locirati ožiljke diskriminacije i alijenacije s kojima se suočavaju rasno i kulturalno drugi korejskoga društva, a koje u stvarnome svijetu ne bi bilo moguće riješiti na jednostavan način. S obzirom na to, priča pokazuje ograničenja i podbačaj u namjeri službe popularnoj kulturi koja bi na ozbiljan način mogla pristupiti problemima multikulturalne stvarnosti.

Bez obzira na to, možemo reći da tekst filma na svojoj površinskoj razini predstavlja manjine i periferne likove koji zrcale multikulturalne razlike i razine tolerancije te da istovremeno utjelovljuje popularni pristup multikulturalnim subjektima koji uključuje i donekle optimistične alternative. Kako se korejsko multikulturalno društvo nastavlja ukorjenjivati, možemo se nadati i uspostavi pozitivnijih i cjelovitijih predodžbi o njegovim multikulturalnim članovima.

S engleskog, po rukopisu, prevela
Ivona ZEBIĆ MITROVIĆ

LITERATURA

Baker, C. 2007. *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (5. izdanje), Bristol: Multilingual Matters Ltd.

Banks, J. A., Banks, C. A. M. 2007. *Multicultural education: Issues and perspectives* (6. izdanje), New York, NY: John Wiley.

Hong, Jong Myung 2017. „Current Status and Tasks of Multicultural Bilingual Education“, *Bilingual Research* 68, 243–265.

Jung, Heo 2012. „Multiculturalism in South Korea from the Perspective of Wandeuiky“, *Journal of Multicultural Contents Studies* 12, 95–138.

Kim, Bo Yeon i Whang Insung 2016. „A Study on the Assimilationistic Multiculturalism Shown in the Popular Film in Korea Since 2000“, *Korean Journal of Communication Studies* 38, 77–105.

Lee, Jebong 2012. „Ethnic Nationalism and Multiculturalism in Korea“, *Multicultural Education Studies*, vol. 5, br. 1, 199–215.

Yoon In-Jin i Kim Eun Bi 2012. „Language Use of the Multicultural Family and Social Identity of their Children“, *Bilingual Research* 48, 273–307.

SUMMARY

MULTICULTURAL ELEMENTS IN KOREAN CINEMA: FOCUS ON THE FILM *WANDEUKI*

This study aims to examine the specific and mainstream viewpoints on immigrants in Korean society through a popular film focusing on the issue

of multiculturalism, and identify the ways in which multicultural values and problem awareness are represented in the popular domain. To this end, the Korean film *Wandeuiky*, which deals with the theme of multiculturalism and which resonated with the public, will be used as the subject of analysis and medium for discussion. Korea's multicultural society represented in the film possesses three main characteristics. First, members of Korea's multicultural society still tend to be perceived as "peripheral beings." They are perceived to be in the same category as existing social peripheral elements such as the poor, and even play a role in reinforcing the negative perception of the existing peripheral elements. Second, multicultural members are perceived as "objects of alienation and exclusion." Wandeuiky's mother, an immigrant woman, is represented as an alienated figure. By not appearing in the first half of the film, she is already portrayed as an isolated entity. She is symbolic of the ambiguous status and role of immigrants who exist in the private domain only, but are not officially recognized by society. Third, immigrants in Korean society are required to submit to the patriarchal Confucian social norm. They are recognized as being marginalized in Korean society, and yet they are also required to perform the traditional roles of the society. This dual role of immigrants appears more strongly in Korea's multicultural society where Confucian traditions are deeply entrenched.

Key words: multicultural society, immigrant, cultural hybridity, peripheral beings, tolerance